

10. 9. 2000

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zatímní listy byly cennými papíry na řad, a tedy převoditelné rubopisem, i před 1.6.1996.

Převoditelnost akcií upravuje ustanovení § 156 obch. zák., a to diferencovaně, podle druhu akcií. Způsob převodu zatímních listů obchodní zákoník v rozhodné době neupravoval, ani v tom směru neodkazoval na úpravu převoditelnosti akcií.

Zatímní listy byly cennými papíry na řad, a tedy převoditelné rubopisem, i před 1.6.1996.

Z odůvodnění.

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud rozsudek krajského soudu ze dne 17.10.1996, čj. 40 Cm 281/96-17, kterým tento soud rozhodl, že první žalovaný je povinen vydat žalobci A. hromadný zatímní list na jméno o jmenovité hodnotě 90 000 Kč ze dne 1.12.1993, vydaný P.Ž.O.S., a.s., P.4-M., P.14, na jehož líci je jako majitel uveden žalobce A., a na jehož rubu je proveden rubopis na prvního žalovaného. Stejnou povinnost uložil druhému žalovanému ve vztahu k žalobci B. Ve výroku rozsudku pak odvolací soud připustil dovolání.

V odůvodnění rozsudku odvolací soud uvedl, že předmětem odvolacího řízení bylo pouze posouzení otázky, zda se převod předmětných hromadných zatímních listů mohl uskutečnit rubopisem a předáním, či zda byla nutná písemná smlouva.

V době, kdy došlo k rubopisu a předání předmětných zatímních listů, tj. dne 11.5.1994, obchodní zákoník v § 176 odst. 3, ve znění před novelou provedenou zákonem č. [142/1996](#) Sb. (dále jen "ve znění před novelou"), označoval zatímní list jako cenný papír na jméno, se kterým jsou spojena práva vyplývající z akcií, které nahrazuje.

Převoditelnost akcií upravuje ustanovení § 156 obch. zák., a to diferencovaně, podle druhu akcií. Způsob převodu zatímních listů obchodní zákoník v rozhodné době neupravoval, ani v tom směru neodkazoval na úpravu převoditelnosti akcií. Nebylo tedy možno dovodit, že zatímní list byl převoditelný stejným způsobem jako akcie, kterou nahrazoval, když ustanovení § 176 obch. zák. odkazovalo na použití ustanovení o akciích pouze co do práv spojených se zatímním listem, nikoli co do jejich převoditelnosti. Přitom zatímní list může nahrazovat jak akcie na jméno, které jsou převoditelné rubopisem, tak akcie na majitele, kde k převodu dochází jejich předáním.

Vzhledem k tomu, že obchodní zákoník v rozhodné době otázku převoditelnosti zatímních listů vůbec neupravoval a zatímní list vymezil výslovně jako cenný papír na jméno, ač u jiných cenných papírů, kde připouštěl jejich převoditelnost rubopisem, to vždy výslovně uvedl, je třeba posuzovat otázku převoditelnosti podle zákona o cenných papírech, ve znění platném v rozhodné době, a to podle § 19 odst. 1, který stanovil, že smlouva o převodu listinného cenného papíru na jméno musí mít písemnou formu.

Podle názoru odvolacího soudu je přitom nerozhodná skutečnost, že předmětné hromadné zatímní listy obsahují na lícové straně v dolní části údaj: "tento zatímní list je převoditelný rubopisem podle českých předpisů", neboť § 176 odst. 3 obch. zák., ve znění platném v rozhodné době, jež tyto cenné papíry vymezil výslovně jako cenné papíry na jméno, jejich převoditelnost rubopisem nezakotvil a šlo

o ustanovení kogentní. Kogentní povahu má i ustanovení § 19 odst. 1 zákona o cenných papírech, ve znění platném v rozhodné době.

Odvolací soud však vyhověl návrhu žalovaných a připustil dovolání podle ustanovení § 239 odst. 1 o.s.ř., a to k posouzení otázky, zda byly zatímní listy v rozhodné době, tj. k datu 11.5.1994 převoditelné rubopisem, či zda k jejich převodu byla nutná písemná smlouva. Odvolací soud přitom vycházel z toho, že právní úprava tuto otázku výslovně neřešila a v odborné literatuře byly tyto cenné papíry charakterizovány jako cenné papíry na řad, tedy převoditelné rubopisem.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalovaní v otevřené lhůtě dovolání. V dovolání uvedli, že z ustanovení § 176 odst. 3 obch. zák., ve znění před novelou vyplývalo, že zatímní list byl cenným papírem na jméno, se kterým byla spojena práva vyplývající z akcií, tedy i právo na převod rubopisem, stejně jako u akcií na jméno. Dovolatelé se na rozdíl od názoru odvolacího soudu, v souladu se stanovisky zveřejněnými v odborné literatuře domnívají, že právo na převod zatímního listu a akcie je jednoznačně právem spojeným s akcií a není je tedy třeba vyjmenovávat v § 155 a 156 obch. zák. Právo převést akcii patří k právům vyplývajícím z ius disponendi jako součástí obsahu vlastnického práva. Jestliže tedy § 176 obch. zák. ve znění před novelou uváděl, že zatímní list je cenným papírem na jméno, se kterým jsou spojena práva vyplývající z akcií, je nutno tím rozumět též právo na převod zatímního listu způsobem upravujícím akcie.

Ke stejnému názoru dospívá i odborná literatura. Tak zejména Dědič, J., Pauly, J.: Cenné papíry, Prospektrum 1994, str. 37, 45: "Zákonný ordrepapír" je takový cenný papír, který je přímo ze zákona převoditelný rubopisem, takže doložku "na řad" nemusí obsahovat. Zákonným ordrepapírem jsou směnky, šeky, zatímní listiny, akcie, dluhopisy, podílové listy... Pokud zvláštní zákon označuje cenný papír jako "cenný papír na jméno", avšak umožňuje jeho převod rubopisem, jde ve smyslu zákona o cenných papírech o "cenný papír na řad", protože cenný papír na jméno není podle zákona o cenných papírech převoditelný rubopisem, a je na tento cenný papír třeba aplikovat ustanovení zákona o cenných papírech na řad... Zatímní list je vždy cenným papírem na řad. Rovněž Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, II: část, Linde Praha, str. 494: "Zatímní list je převoditelný zřejmě i rubopisem. Svědčí pro to zákonná terminologie, která mluví o akcií na jméno (ne o akcií na řad), ačkoli výslovně připouští její rubopis... Zatímní list totiž nahrazuje akcií a měl by proto mít v zásadě stejné vlastnosti jako tato akcie..."

Naopak je třeba konstatovat, že opačný názor se v české odborné literatuře nevyskytl.

O vývoji názoru na charakter zatímního listu a jeho převoditelnost svědčí i legislativní proces přijímání novely obchodního zákoníku, zákona č. [142/1996](#) Sb., ze kterého vyplývá, že původní návrh novely zákona, který navrhoval jasnější znění formulace charakteru zatímního listu jako cenného papíru na jméno, byl právě v důsledku charakteru tohoto cenného papíru jako cenného papíru "na řad" v průběhu projednávání pozměňovacích návrhů zakotven v souladu s dosavadní praxí jako cenný papír "na řad".

Rovněž historické souvislosti svědčí o tom, že zatímní listy byly tradičně považovány za cenné papíry převoditelné rubopisem, přičemž legislativní konstrukce jejich úpravy se prakticky nelišila od konstrukce použité v obchodním zákoníku ve znění před novelou. K tomu viz např. § 5 a 7 zákona č. [104/1990](#) Sb., a čl. 182, 183, 222 a 223 zákona č. 1/1863 ř.z., obecného zákoníku obchodního.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 o.s.ř.

Dovolatelům nelze přisvědčit v závěru, že z ustanovení § 176 odst. 3 obch. zák. vyplývá i "právo na převod zatímního listu rubopisem stejně jako u akcií na jméno".

V projednávané věci není předmětem sporu samotné právo převést cenný papír, které majitel cenného papíru (se zákonem či stanovami určenými omezeními) nepochybně má, ale způsob, jakým se převod provádí. Z toho, že ustanovení § 176 odst. 3 obch. zák. určuje, že se zatímním listem jsou spojena práva vyplývající z akcií, které zatímní list nahrazuje, nelze dovodit způsob převodu zatímního listu, ale nanejvýš to, zda je zatímní list převoditelný bez jakéhokoli omezení, anebo zda je jeho převoditelnost omezena - ve vazbě na druh akcií, které nahrazuje. Pokud jde o způsob převodu, je nutno za situace, kdy obchodní zákoník výslovně neurčuje způsob převodu, jak to činí např. u akcií, vycházet z obecné úpravy způsobu převodu cenných papírů, jak to činí odvolací soud, tj. z ustanovení § 17 a násl. zákona č. [591/1992](#) Sb., ve znění platném v rozhodné době.

Pro stanovení způsobu převodu je proto třeba rozhodnout, zda byl zatímní list podle úpravy § 176 obch. zák., ve znění před novelou, cenným papírem na řad, anebo cenným papírem na jméno. Lze souhlasit s tvrzením dovolatelů, že teorie i praxe do novely obchodního zákoníku provedené zákonem č. [142/1996](#) Sb. téměř jednotně zastávala názor, že zatímní list je cenným papírem na řad, a že je tedy převoditelný rubopisem. Tento závěr se dovozoval především z určité obdoby s ustanovením § 156 odst. 1 obch. zák., které určovalo, že akcie "může znít na jméno nebo na majitele", a z ustanovení § 156 odst. 3 obch. zák., ve znění před novelou, které pro akcie, označené jako akcie na jméno (nikoli na řad) předepisovalo jako způsob převodu rubopis, z čehož teorie dovedla (stejně jako za první republiky), že jde o zákonný ordrepapír. V této souvislosti je třeba připomenout, že ke dni účinnosti obchodního zákoníku nebyl dosud v platnosti zákon č. [591/1992](#) Sb., o cenných papírech, který vstoupil v účinnost až dne 1.1.1993. Obdobný důsledek se pak dovozoval z ustanovení § 176 odst. 3 obch. zák. - to však nepoužilo označení "zatímní list na jméno", ale obecně označilo zatímní list jako "cenný papír na jméno". Dalším důvodem byla logická snaha promítnout do zatímních listů režim jedné z forem akcií, které nahrazovaly, tedy i způsob jejich převodu. Kromě toho lze poukázat na to, že cenné papíry na jméno jsou v českém právním řádu jevem spíše výjimečným.

Jak je patrné ze žaloby a z dalších podání založených ve spisu, ke stejnému závěru dospěli v době, kdy převáděli předmětné zatímní listy i účastníci sporu. Tak žalobci v žalobě např. uvádějí, že dne 11.5.1994 předali žalovaným dva hromadné zatímní listy znějící na jméno (nikoli cenné papíry na jméno) a označili je tedy obdobně, jako označuje obchodní zákoník v ustanovení § 156 odst. 1 akcie na jméno, které jsou zákonným ordrepapírem. Dále žalobci uvádějí, že "k předání těchto zatímních listů došlo rubopisem provedeným na rubu zatímních listů a fyzickým předáním žalovaným."

Nejvyšší soud konstatuje, že pouze gramatickým výkladem ustanovení § 176 odst. 3 obch. zák., ve znění před novelou, lze zcela nepochybně dospět k výkladu, ke kterému dospěly soudy prvního i druhého stupně v projednávané věci. Povahu zatímního listu lze však kromě ustanovení § 176 odst. 3 obch. zák. dovozovat i z ustanovení § 176 odst. 4 obch. zák., přičemž obě ustanovení jsou co do dikce rozporná.

Zatímco ustanovení § 176 odst. 3 obch. zák. označuje zatímní listy jako "cenné papíry na jméno", ustanovení § 176 odst. 4 obch. zák. používá dikce "zní-li zatímní list na jméno", tj. dikce použité v ustanovení § 156 odst. 1 pro akcie na jméno, které jsou zákonným ordrepapírem. Při uvedené rozpornosti znění obou ustanovení je tedy zřejmé, že pro jejich výklad ve vzájemné souvislosti nelze vystačit s gramatickým výkladem, a že je nutno použít i další výkladové postupy, zejména výklad logický a historický.

Stěží lze považovat za logické, že úmyslem zákonodárce bylo zavést ustanovením § 176 odst. 3 do obchodního zákoníku bez zvláštního důvodu další formu cenného papíru, dosud tímto zákonem neupravenou, a to cenný papír na jméno, představovaný zatímním listem znějícím na jméno. A to tím spíše, že tento cenný papír nahrazoval akcie na jméno a na majitele, tj. cenné papíry na řad a na doručitele. Tento závěr lze podpořit i tím, že pokud by obchodní zákoník takovou další formu

cenného papíru konstruoval, bylo by nezbytné, stejně jako to učinil pro další formy cenných papírů, které upravil, upravit i jeho převoditelnost. Ta totiž v době, kdy obchodní zákoník vstoupil v účinnost, obecně pro cenné papíry upravena nebyla a nebyla pro zatímní listy upravena ani zvláštním předpisem, jak tomu bylo pro dluhopisy (§ 160 obch. zák.), jejichž převoditelnost upravoval zákon č. [530/1990](#) Sb. To však obchodní zákoník neučinil, z čehož lze logicky dovodit, že úmyslem zákonodárce nebylo prohlásit zatímní list za cenný papír na jméno, ale za cenný papír \"znějící na jméno\" (tj. za cenný papír na řad), stejně jako to učinil u akcií, a tedy i se stejným postupem při převodu.

Uvedenému závěru svědčí i výklad historický, neboť již za první republiky byly zatímní listy zásadně vydávány jako zákonné ordrepapíry viz čl. 222 a další obecného zákoníku obchodního). K této praxi se výslovně vrátila i novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. [142/1996](#) Sb., která prohlásila zatímní list za cenný papír na řad a výslovně rovněž upravila jeho převoditelnost rubopisem.

Na základě shora uvedeného dospěl Nejvyšší soud k závěru, že zatímní listy podle § 176 obch. zák. před novelou byly zákonnými cennými papíry na řad a převáděly se rubopisem. Proto rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně podle ustanovení § 243b odst. 1 a 2 o.s.ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolacímu soudu je rovněž třeba vytknout, že se nevypořádal s tvrzením obsaženým v podání ze dne 23.3.1998, že totiž listiny, o které se vede spor, nejsou zatímními listy ve smyslu ustanovení § 176 obch. zák.

Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší soud dovoláním napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)